

ИСТРАЖИВАЊА

УДК: 324(497.11)“2007”

Примљено: 31. 12. 2007.

Прихваћено: 11. 12. 2007.

Оригинални научни рад

Српска политичка мисао

број 3-4/2007.

год. 14. vol. 19.

стр. 131-168.

Милан Јовановић

Факултет политичких наука, Београд

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ У СРБИЈИ 21. ЈАНУАРА 2007. ГОДИНЕ

Избори за народне посланике Народне скупштине Републике Србије расписани су 10. новембра 2006. године, Одлуком председника Републике Бориса Тадића, истог дана када је Народна скупштина усвојила Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије, којим је утврђено да се избори за народне посланике морају одржати у року од 60 до 120 дана од дана ступања Уставног закона на снагу.¹⁾ Иако су одржани годину дана пре истека четворогодишњег мандата народних посланика Народне скупштине изабране 28. децембра 2003. године, ови избори нису били превремени. Они су расписани после проглашења новог Устава Србије. То су били седми избори за народне посланике од 1990. године када су одржани први вишестраначки избори, реконституисан политички плурализам и парламентаризам у Србији.

1. ПОЛИТИЧКИ ОКВИР

Претходни сазив Народне скупштине, после тромесечних преговора, изабрао је мањинску владу премијера Војислава Коштунице коју су сачињавали министри из реда Демократске странке

* Напомена: Овај рад је реализован у оквиру пројекта “Друштвене и политичке претпоставке изградње демократских институција у Србији”, Бр. 149057, који финансира Министарство за науку Владе Републике Србије.

1) Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/06.

Србије, Г17 плус, Нове Србије и Српског покрета обнове. Влада је конституисана подршком дојучерашњег главног опонента – Социјалистичке партије Србије. Као главне приоритете у раду Владе премијер је у свом експозеу навео усвајање Устава; решавање статуса Косова и Метохије очувањем суверенитета и интегритета Србије; убрзавање процеса придруживања Европској унији; наставак сарадње са Међународним судом правде у Хагу; смањивање незапослености, сиромаштва, побољшавање животног стандарда и наставак стратешких инвестиција; борбу против корупције и организованог криминала.²⁾

Стручна и политичка јавност прогнозира је кратак мандат ове владе. Прогнозе се нису показале тачним. У трогодишњем мандатном периоду мањинска влада В. Коштунице, суочавајући се са сложеним политичким, економским и међународним проблемима, остварила је низ резултата - глатко интензивирала сарадњу са Хашким трибуналом; убрзала процес приватизације; отпочела разговоре о решавању статуса Косова и Метохије; завршила политичке преговоре са Европском унијом, односно све послове везане за парафирање Споразума о стабилизацији и придруживању. Међутим, "Коштуница и ДС нису успели у својој основној мисији – нису стабилизовали политичку сцену и нису успели да премосте погубну поларизацију српског политичког тела на два, смртно, завађена табора".³⁾ Неколико маркантних политичких процеса обележило је мандат ове владе и до патолошких размера донело расцеп на "демократске" и "недемократске" снаге.

Влада је отпочела мандат ескалацијом насиља Албанаца на Косову и Метохији. У тродневном етничком чишћењу, организованим дивљањем албанских терориста, пасивним односом администрације УНМИК-а и НАТО трупа у оквиру КФОР-а које су задужене за безбедност – убијено је преко 30 људи, рањено око хиљаду; срушено 35 црква и манастира; спаљено неколико стотина кућа; протерано 7.000 људи, етнички потпуно очишћено преко 35, а делимично 150 села.⁴⁾ Као одговор на насиље, Влада успева да обезбеди консензус свих парламентарних странака, и Народна скупштина на предлог владе усваја Резолуцију, која у суштини представља платформу за почетак преговора о коначном статусу Косова и Метохије. Тим актом осуђује се погром над српским становништвом;

2) Експозе мандатара за састав Владе Републике Србије В. Коштунице, www.srbija.sr.gov.yu - Приступљено 10.09.2007.

3) Ђорђе Вукадиновић, Политика, 14.11.2006.

4) www.osce.org/Kosovo/documents/reports - Приступљено 25.05.2004.

потврђује се суверенитет и интегритет над јужном српском покрајином; тражи пуно поштовање и примена свих одредби Резолуције Савета безбедности УН 1244; потенцира одговорност Албанаца и мисије УН за насиље и захтева истрага, кажњавање одговорних, повратак расељених и обнова уништених објеката; обавезује се Влада да припреми предлог политичког решења актуелне ситуације на Космету на следећим принципима: Косово и Метохија су неотуђиви део Србије и државне заједнице, Срби морају имати нове институционалне гаранције за положај и заштиту својих права, осигуран опстанак, безбедност и повратак.⁵⁾

Србија је коначно добила председника Републике. Б. Тадић, председник Демократске странке, у другом кругу избора 27. јуна 2004. године победио је кандидата радикала Т. Николића. Поразом провладиног кандидата у трци за председнички мандат, потпредседника Демократске странке Србије Д. Маршићанина, и подршком Б. Тадићу у другом изборном кругу – примириле су се страсти у завађеним таборима тзв. демократског блока. Привремено су престала нагађања о превременим парламентарним изборима и уласку демократа у мањинску владу В. Коштунице. Успостављена је кохабитација на "српски начин" између шефа државе и Владе и "демократски блок" и поред расформираног ДОС-а опстао је на власти. Исте године одржани су избори за одборнике градова и општина и шаренило коалиција свих могућих партијских комбинација потврђивало је да сарадња главних ривала у "демократском блоку" није свеобухватна и без трзавица.

Паралелно Влада покушава да очува државну заједницу Србија и Црна Гора, иако је Београдским споразумом било јасно да се ради о ороченој реалној унији две независне државе у којој мања чланица Црна Гора чека прилику да референдумски оствари самосталност. Такав сценарио је био изванредно предвидљив Београдским споразумом. Њиме је, неуставно и без воље грађана, укинута СР Југославија потписима тадашњег председника Владе Србије Зорана Ђинђића, председника Владе Црне Горе Мила Ђукановића, председника Републике Црне Горе Филипа Вујановића, председника СР Југославије В. Коштунице, и као гаранта Споразума Високог комесара ЕУ Хавијера Солане. Влада је приметно суздржано реаговала на припреме за спровођење референдума о самосталности Црне Горе и бројне манипулације гласачким правом, формирањем спискова за гласање, утврђеном већином за доношење референдумске одлуке, антисрпску хистерију у црногорским медијима, и због подељености у самој Влади. Наиме, Г17 плус отворено се залагао

5) Резолуција Народне скупштине Републике Србије о Косову и Метохији, Сл. гласник РС, бр. 34/04.

за самосталност Црне Горе, што је било у супротности са ставовима премијера, политике његове партије и Народне скупштине.⁶⁾

Иако је током изборне кампање за парламентарне изборе, одржане 28. децембра 2003. године В. Коштуница изјављивао да је сарадња са Хагом "девета рупа на свирали", његова влада успела је да приволи на добровољну предају Хашком трибуналу 11 осумњичених и оптужених високих политичких, полицијских и војних функционера Србије и СР Југославије. И поред противљења сарадњи са Хашким трибуналом и оспоравања Међународног трибунала, Социјалистичка партија Србије није ускраћивала подршку таквој политици. Захтевала је само да Влада подржи одбрану оних лица која се добровољно предају Хашком трибуналу и помогну њиховим породицама. Тај став није се променио ни после смрти С. Милошевића због очигледне небриге и ускраћивања адекватног лечења, чак ни после уздржаног односа власти које нису дозволиле сахрану достојну бившег председника Републике и нису гарантовале безбедност члановима његове породице који су, због судских процеса, напустили земљу. И поред тога главни тужилац Хашког трибунала Карла Дел Понте сматрала је да кооперативност Владе значи и њену способност да Хашком трибуналу изручи и у том тренутку најтраженије бегунце Р. Караџића, Р. Младића, Г. Хацића и С. Жупљанина. Разрађен је посебан акциони план за интензивирање сарадње са Хашким трибуналом. Међутим, практично ослобађајућа пресуда Насеру Орићу, команданту Муслимана у Сребреници, чије су јединице починиле бројне ратне злочине у подрињском делу Братунца, Скелана, итд. поново је јавност у Србији уверила у пристрасност и политички карактер суда који није тежио праведном кажњавању свих злочина, него кажњавању Срба као правном покрићу медијске сатанизације и улоге САД, њених европских савезника и НАТО-а у ратним збивањима на тлу бивше Југославије и агресије на СРЈ.

Администрација у Бриселу прихватила је негативан извештај Хашког тужилаштва и у мају 2006. године прекинула разговоре са Србијом о придруживању. М. Лабус, потпредседник Владе и лидер Г17 плус због тога је поднео оставку, што је био повод за озбиљну кризу Владе и изазвало расцеп у странци "експерата". Сукоб се завршио победом фракције предвођене Млађаном Динкићем и Иваном Дулић-Марковић, која је, оставком и поразом М. Лабуса, заузела његову потпредседничку позицију у Влади. Мандат Владе том кризом практично је орочен до 1. октобра, јер је Г17 плус децидирано, потписујући посебну изјаву, обавезала све своје министре

6) Ратко Марковић, Уставноправна анализа Уставне повеље, у зборнику: Уставна повеља државне заједнице Србија и Црна Гора, Београдски форум, Београд, 2003. године, стр. 9.

да напусте Владу у том термину уколико се не наставе разговори са Европском унијом. Ови процеси пренели су се и у парламент и поново су оживљене афере са активирањем бланко оставки – овај пут посланика Г17 плус који нису подржавали победничку Динкићеву струју.⁷⁾

Један од главних циљева Владе и самог премијера В. Коштунице био је усвајање новог Устава. Црна Гора је 21. маја, референдумском одлуком, прогласила самосталност, чиме је престала да постоји државна заједница. Влада Србије је, посебном одлуком 31. маја, сходно Београдском споразуму и Уставној повељи, преузела државно-правни континуитет и прогласила Србију за следбеника државне заједнице. Народна скупштина је после тога поставила рок премијеру да за 45 дана донесе све потребне акте ради спровођења државне сукцесије. Влада је у свој састав практично кооптирала и савезне ministre, преузимајући надлежности које су до тада биле на нивоу државне заједнице. Како су социјалисти изјављивали да неће подржати избор министра спољних послова Вука Драшковића и министра одбране Првослава Давинића, које су жестоко критиковали и радикали, Влада проширивање свог састава и није стављала пред Скупштину. То је умањивало легитимитет Владе с једне стране, и појачавало политичке тензије, а скупа је подгревало нагађања о брзом паду Владе и превременим изборима. У јавности је фигурирао велики број пројеката за нови Устав Србије које су урадиле невладине организације, истакнути стручњаци и политичке партије. У Скупштини су циркулисала само два предлога – усаглашен предлог Владе и уставни пројекат тима стручњака, иза кога је стао председник Републике Б. Тадић и његова Демократска странка.⁸⁾

Током расправе о Косову и Метохији, односно о разговорима који су вођени у Бечу под посредништвом изасланика Генералног секретара УН, Мартија Ахтисарија, Народна скупштина је, 12. септембра 2006, огромном већином – гласовима 203 посланика донела закључак да се хитно убрза процес усвајања Устава. Наиме, преговарачки тим је обавестио Народну скупштину да преговори у Бечу западају у кризу и да план Мартија Ахтисарија предвиђа тзв. надзирану независност Косова, што је практично представљало корак до пуне самосталности. У том контексту нови устав је третиран као својеврстан плебисцит потврђивања територијалног интегритета и суверенитета Србије и одбацивање наговештеног наметнутог решења "коначног статуса" Косова и Метохије.⁹⁾

7) www.danas.co.yu – архива 4. мај 2006 - Приступљено 17.10.2007.

8) Предлози за нови Устав Србије I и II (уп) З. Лутовац, Friedrich Ebert Stiftung, Београд, 2004. и 2005. године.

9) www.danas.co.yu – архива 13. септембар 2006 – Приступљено 17.10.2007.

Најважније тачке спорења у тексту Устава односиле су се на преамбулу; овлашћења и начин избора председника Републике; права Аутономне покрајине Војводине и територијалну децентрализацију, односно могућу регионализацију Србије. Процесом непосредних и сталних консултација, прво В. Коштунице и Б. Тадића, затим, Томислава Николића, потпредседника Српске радикалне странке и руководства Социјалистичке партије Србије, разлике су превазиђене. Народна скупштина, 30. септембра 2006, на посебној седници, гласовима чак 242 посланика – 8 посланика није присуствовало седници – усвојила је Предлог новог Устава Републике Србије и расписала уставни референдум. Парламентарне странке, поглавари Српске православне цркве и осталих верских заједница, позивали су грађане да изађу на гласачка места и подрже усвојени уставни текст. У антиреферендумској кампањи активно је учествовала само Либерално-демократска партија Чедомира Јовановића, Грађански савез Србије и Лига социјалдемократа Војводине. Представници мађарске националне заједнице позивали су своје присталице на уздржаност и практично подржали антиреферендумску кампању минорних странака. На дводневном гласању, 29. и 30. октобра 2006. године, са 53,04% "За" и 1,48 "Против", грађани Србије потврдили су Устав Републике Србије.¹⁰⁾

Народна скупштина је 8. новембра свечано прогласила Устав Републике Србије, али је закон за његово спровођење усвојен два дана касније. Парламентарне странке спориле су се око термина у коме ће се расписати избори за све функције од локалног до централног нивоа. Како је за усвајање Уставног закона потребна двотрећинска већина у Народној скупштини, било је потребно наћи компромис како би се Уставни закон усвојио. Председник Србије Борис Тадић инсистирао је да се избори за председника Републике одрже што пре – већ 23. децембра. Радикали и социјалисти инсистирали су да председнички избори буду одржани у фебруару или марту 2007. године, заједно са парламентарним изборима, изборима за одборнике јединица локалне самоуправе и посланике Скупштине АП Војводине. Аргументација супротстављених страна била је идентична, али из опречних мотива. Б. Тадић је истицао да треба што пре изабрати све државне органе како би они, оснажени народним легитимитетом, појачали позиције Србије у преговорима око статуса Косова и Метохије. Суштински он је хтео да избегне позицију председничког кандидата који води изборну кампању у условима проглашења Плана М. Ахтисарија, који је најављивао самосталност јужне српске покрајине. Социјалисти и радикали

10) Око избора 14 – Уставни референдум 29. и 30. октобра 2006, ЦеСИД, Београд, 2007.

сматрали су да је одбрана суверенитета и интегритета централно политичко питање; да се постигнуто државно јединство не треба доводити у питање форсирањем изборних кампања, односно да је најважнија стабилност политичких институција, а суштински су настојали да ослабе позицију актуелног председника Републике Србије и Демократске странке Б. Тадића на предстојећим изборима.¹¹⁾

2. ПРАВНИ ОКВИР

За ове изборе није било промене изборног законодавства, што је иначе била готово редовна пракса у претходним изборним циклусима. Посланици су бирани на основу Закона о избору народних посланика из 2000. године који је новелиран 2004. године.¹²⁾

Још од 1992. године, договором власти и опозиције на Округлом столу, посланици Народне скупштине бирају се по пропорционалном изборном систему. Од 2000. године посланици се бирају у једној изборној јединици на изборним листама које подносе политичке странке, коалиције и групе грађана. За сваку листу, поред уобичајених докумената – основни подаци о кандидатима, изјаве о бирачком праву и прихватању кандидатуре, и сл. – мора се поднети и најмање 10.000 потписа грађана који подржавају одређену изборну листу. Мандати се расподељују Д'Онтовоом формулом оним изборним листама које пређу петпроцентни изборни праг. Изборни систем са једном изборном јединицом уведен је у изборно право као круна десетогодишњих опозиционих настојања после петооктобарских догађаја 2000. године, инсистирањем Демократске опозиције Србије – широке коалиције 18 странака и удружења. Док је коалиција опстајала ефекти оваквог изборног система нису били видљиви. Међутим, распадом коалиције ДОС мањкавости оваквог изборног система дошле су до изражаја на парламентарним изборима 2003. године, када су странке националних мањина по први пут од увођења вишестраначја и демократских избора у Србији остале без представника у скупштинским клупама.

Настојећи да реше овај проблем власти су новелирањем Закона о избору народних посланика 2004. године укинуле изборни праг за листе националних мањина. Поред тога, омогућено је гласање бирачима који имају боравиште у иностранству, немоћним

11) Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/06.

12) Закон о избору народних посланика, Сл. гласник РС, бр. 35/00.

лицима, као и бирачима који се налазе у притвору или издржавању затворских санкција гласање ван бирачког места. На основу ових измена на изборима 2007. године по први пут је омогућено гласање за грађане у иностранству у дипломатско-конзуларним представништвима Србије.¹³⁾

Као посебна новина у овим допунама издваја се могућност боље заступљености жена, првенствено међу кандидатима. Закон је наложио да свака изборна листа у четири кандидата по редоследу мора имати бар једну жену, односно припадника оног пола који је мање заступљен на изборној листи. То практично значи да на изборној листи мора бити најмање 30% кандидата мање заступљеног пола. Ова одредба није претворена у обавезу приликом расподеле мандата, односно подносилац изборне листе међу посланицима није морао да има и најмање једну трећину оних који су представљали мање заступљени пол, а то су по правилу биле жене па је ова мера произвела половичне ефекте.

Наведене новине нису глатко спроведене у праксу. Посебни проблеми јавили су се око испуњавања законских услова за верификацију листа националних мањина. Није било проблема око одређивања које партије представљају националне мањине – што је законодавац пропустио да уреди и препустио РИК-у – као што се могло очекивати, него око броја потписа бирача које морају поднети листе националних мањина. РИК је Упутством за спровођење Закона о избору народних посланика утврдио да листе националних мањина подносе 3.000 потписа (члан 23. став 1), иако је Законом (члан 43. став 1) изричито, без разлике предвиђено 10.000 потписа бирача. Српска радикална странка је поднела приговор на ово решење образлажући да је РИК дужна да се стара о законитости изборног процеса. У случају несклада Закона и Упутства предност мора дати Закону сходно начелу хијерархије правних аката утврђене Уставом (члан 195, став 1), тврдили су радикали, и захтевали да РИК поништи решење о проглашењу изборних листа националних мањина. РИК је одбио приговор радикала са образложењем да је Закон само општом одредбом предвидео да се листа потврђује уз 10.000 потписа, али да није изричито утврдио број потписа за листе националних мањина. Објашњавајући да би инсистирање на законској одредби практично онемогућило учешће партија националних мањина на изборима чиме би се угрозила Уставом гарантована права на учествовање у управљању јавним пословима што би истовремено значило и кршење низа међународ-

13) Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика, Сл. гласник РС, бр 18/04.

них аката о правима националних мањина – РИК је остао код свог решења тврдећи да није прекршила Закон, него попунила правну празнину. Овај проблем говори о штетности парцијалних реформи и о проблемима који наизглед техничке природе производе крупне политичке консеквенце. Очигледно је да је РИК покушао да отклони пропусте законодавца; очигледно је да је прекорачио уставне и законске одредбе и то је довољан сигнал да се покрене измена изборног закона како пропусти овакве врсте не би добијали уставно-судски епилог.¹⁴⁾

У овим изборима примењивале су се и одредбе Закона о финансирању политичких странака. Тај закон усвојен је 2003, а ступио на снагу наредне године, и предвиђао је, поред редовног финансирања политичких партија и финансирање изборних кампања. Што се тиче избора народних посланика, он је утврдио да се у буџету Републике Србије издваја 0,1% за ове намене, и да се та средства распоређује тако што се 20% додељује свим потврђеним изборним листама, а преосталих 80% партијама, односно носиоцима листа који освоје мандате и то сразмерно броју освојених посланичких места. Исти закон је прописао да странке за потребе финансирања изборне кампање могу да из приватних извора прибаве највише онолико средстава колико су добили из буџета што је само једно у низу ригидних решења која су практично терала политичке странке да га крше. Сви учесници избора били су дужни да, по завршетку избора, доставе детаљан извештај Републичкој изборној комисији о прикупљеним и утрошеним средствима за изборну кампању. Носиоци листа који би потрошили мање средстава од онога што им је из буџета било додељено били су дужни да разлику врате у буџет. За кршење одредби законодавац је предвидео казне од 200.000 до 1.000.000 динара за правна лица, односно од 10.000 до 50.000 динара за овлашћена лица.¹⁵⁾

3. АКТЕРИ

Републичкој изборној комисији до 5. јануара 2007. године, када је у поноћ истицао рок за подношење кандидатуре, поднете су 22 изборне листе. РИК је потврдила 20 изборних листа – 12 листа политичких партија, седам изборних листа коалиција и једну листу грађана.

14) Перовић Зорица (2007), Запажања о раду Републичке изборне комисије, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануар 2007, ЦеСИД и ЈП “Службени гласник РС”, Београд, стр. 92.

15) Закон о финансирању политичких странака, Сл. гласник РС, бр. 75/03.

На листама се нашло укупно 3.799 кандидата из око 40 странака и удружења грађана, а само 10 изборних листа имало је по 250 кандидата. Демократска странка на своју листу уврстила је кандидате Санџачке демократске партије Расима Љајића, Странке за Санџак и Народне демократске странке Војводине, која је представљала Буњевце. На листи Демократске странке Србије, у оквиру контингента који је припао Новој Србији били су кандидати Јединствене Србије и Српског демократског покрета обнове – отцепљене фракције Српског покрета обнове. На изборној листи Српског покрета обнове нашли су се кандидати Либерала Србије – некадашње Нове демократије – Народне сељачке странке, Српске лиге за повраћај својине и Покрета "Живим за Крајину". Партија уједињених пензионера Србије на своју листу примила је кандидате Социјалдемократске партије – настале уједињавањем Социјалдемократске партије и Демократске алтернативе – и Социјалистичке народне странке – отцепљеног крила Социјалистичке партије Србије. На листи коалиције "Војвођанске партије" нашло се чак седам странака регионалне провинијенције. Социјалдемократија на својој изборној листи имала је кандидате Културног покрета Србије, Социјалдемократске странке и Српске косовско-метохијске странке. На листи Уније Рома Србије били су представници партије Власи демократске Србије. Листу Демократска заједница Србије – партије која је настала у јуну 2006, и коју је основао дисидент из Демократске странке Србије Обрен Јоксимовић – подржала је Странка особа са инвалидитетом. Једину листу Групе грађана "Зато што мора боље" предводио је бивши директор Агенције за приватизацију Бранко Павловић. Ова група грађана практично је представљала удружење малих акционара великих јавних предузећа.

Националне мањине имале су шест изборних листа – националне заједнице Мађара и Рома по две изборне листе, а Бошњаци и Албанци по једну. Ово су први парламентарни избори на којима организовано иступају партије које репрезентују Роме. Интересантно је да су практично после десет година паузе партија Албанаца са југа Србије поново ушле у парламентарну изборну утакмицу. "Мађарска слога", како је био назив коалиције Демократске партије војвођанских Мађара и Демократске заједнице војвођанских Мађара, уврстила је на листу и представнике Омладинског покрета 64 жупаније, екстремне националистичке организације, чији програм почива на политичким идејама фашистичке Хортијеве Мађарске и чији је прокламовани циљ успостављање мађарских граница пре Тријанонског уговора.

Табела 1: Изборне листе

Ред- ни број	Назив листе	Број кандидата		Први на листи
		укупно	жена	
1.	Демократска странка - Борис Тадић	250	72	Ружица Павловић - Ђинђић
2.	Г17 плус - Млађан Динкић	250	73	Млађан Динкић
3.	Либерално-демократска партија - Грађански савез Србије - Социјалдемократска унија - Лига социјалдемократа Војводине - Чедомир Јовановић	250	86	Чедомир Јовановић
4.	Српска радикална странка - др Војислав Шешељ	250	76	Војислав Шешељ
5.	Демократска странка Србије - Нова Србија - др Војислав Коштуница	250	70	Др Војислав Коштуница
6.	Покрет Снага Србије - Богољуб Карић	250	80	Миланка Карић
7.	Српски покрет обнове - Вук Драшковић	250	77	Вук Драшковић
8.	Савез војвођанских Мађара - Јожеф Каса	250	69	Јожеф Каса
9.	Партија уједињених пензионера Србије (ПУПС) - др Јован Кркобабић и Социјалдемократска партија (СДП) - др Небојша Човић	250	70	Др Јован Кркобабић
10.	Коалиција Листа за Санџак - др Сулејман Угљанин	25	9	Др Сулејман Угљанин
11.	Социјалистичка партија Србије	250	77	Ивица Дачић
12.	Бранко Павловић - "Зато што мора боље"	80	29	Бранко Павловић
13.	Коалиција "Војвођанске партије" - мр Игор Курјачки	209	69	Даница Каранбенч
14.	Унија Рома Србије - др Рајко Ђурић	249	96	Др Рајко Ђурић
15.	Реформистичка странка - др Александар Вишњић	94	31	Александар Вишњић
16.	Демократска заједница Србије - др Обрен Јоксимовић	207	72	Обрен Јоксимовић
17.	Коалиција Албанаца Прешевске долине	10	2	Риза Халими
18.	Социјалдемократија - Ненад Вукасовић	166	70	Вук Обрадовић
19.	Коалиција Мађарска слога - Андраш Агоштон - др Пал Шандор	88	29	Ђула Ласло
20.	Ромска партија - Шајн Срђан	167	57	Срђан Шајн

Извор: Преглед – Република Србија, бр. 1, 2007.

4. КАМПАЊА

Кад се има у виду месец дана референдумске кампање за нови Устав, ова изборна кампања била је најдужа од 1990. године и трајала је 71 дан. У основи странке су водиле позитивну кампању,

комбинујући обраћање бирачима путем масовних скупова, али и циљним анимирањем појединих социјалних група – млади, стари, пензионери, пољопривредници, итд.

Табела 2: Слогани странака и коалиција у изборима 2007. године

Предлагач	Изборни слоган*
• Демократска странка - Борис Тадић	Зато што живот не може да чека
• Српска радикална странка - др Војислав Шешељ	Да већ данас буде боље
• Демократска странка Србије - Нова Србија - др Војислав Коштуница	Живела Србија
• Српски покрет обнове - Вук Драшковић	Вреди се борити
• Социјалистичка партија Србије (СПС)	Србијо, главу горе!
• Г17 плус - Млађан Динкић	Стручност испред политике
• Либерално-демократска партија - Грађански савез Србије - Социјалдемократска унија - Лига социјалдемократа Војводине - Чедомир Јовановић	Од нас зависи
• Покрет Снага Србије - Богољуб Карић	Србија има снаге
• Савез војвођанских Мађара - Јожеф Каса	Нова шанса
• Партија уједињених пензионера Србије (ПУПС) - др Јован Кркобабић и Социјалдемократска партија (СДП) - др Небојша Човић	Искуство и енергија
• Коалиција Листа за Санцак - др Сулејман Угљанина	За Санцак у европској Србији
• Бранко Павловић - "Зато што мора боље"	Зато што мора боље
• Коалиција "Војвођанске партије" - мр Игор Курјачки	Неке нове лале
• Унија Рома Србије	Човечност је највиши врх човека

*Наведен је само по један, најчешће коришћен слоган

Извор: Преглед – Република Србија, бр. 1, 2007.

Све странке у изборној кампањи своје поруке базирале су на три теме: економски и социјални проблеми, решавање статуса Косова и Метохије, придруживање Европској унији.

Српска радикална странка осим референдумске и изборне кампање, као и све остале партије, води још једну, посебну кампању – подршку лидеру Војиславу Шешељу који годинама чека суђење у Хашком трибуналу и штрајкује глађу.¹⁶⁾ Од привредних тема радикали пољопривреду виде као основну полугу привредног развоја. Предлажу оснивање нових профитних предузећа са мешовитим државно-приватним капиталом и активнију улогу државе у

16) Зоран Славујевић, Изборне кампање: поход на бираче – случај Србије од 1990. до 2007. године, Friedrich Ebert Stiftung и Институт друштвених наука, Београд 2007. године, стр. 149.

промовисању нових, посебно извозних, сектора и обећавају помоћ малим и средњим предузећима, као и самозапошљавање у продуктивним делатностима - туризам, грађевинарство, пољопривреда, металопрерађивачки комплекс, итд. Оштро је критиковала политику досадашњих либералних влада и противила се економији која је водила Србију у "дужничко ропство", обећавајући смањивање каматних стопа и обавезних резерви банака. Радикали су заговарали реформу пензионог система са циљем не само редовности исплата, него и повећања пензија, и бесплатну основну здравствену заштиту. Једна од носећих тема њихове кампање била је искорењивање мита, корупције и криминала, поштравање казнене политике за таква кривична дела, посебно за носиоце државних и других јавних функција и залагање за проверу до тада спроведених приватизација. Очување територијалног интегритета представљало је аксиом у изборној кампањи радикала. "Ко у Србији сме да каже да Косово и Метохија није део територије Србије тај треба да иде у затвор, јер Устав каже да је Косово и Метохија саставни део Србије". Они су инсистирали за аутоматски прекид дипломатских односа са свим земљама које буду признале независност Косова и наглашавали да прихватају чланство Србије у ЕУ под условом да она подржи територијални интегритет Србије. Сама кампања радикала обележена је штрајком глађу Војислава Шешеља, који је на тај начин протествовао против покушаја Тужилаштва Хашког трибунала да му ускрати основна права на правичну и самосталну одбрану. Објављен је "политички тестамент" у коме он позива радикале да наставе с политиком супротстављања глобализму, америчкој хегемонији, настојањима да се Србија укључи у НАТО и Европску унију, истичући да су тамо концентрисани сви српски непријатељи. Он је захтевао од својих партијских присталица да буду упорни у русофилству и залажу се за што чвршће повезивање Србије и Русије и свих православних земаља, као и да воде политику искреног пријатељства са Кином, Индијом, арапским, афричким и латиноамеричким државама које се супротстављају америчкој хегемонији. Радикали су наступали са оптимизмом странке која бележи раст гласача - један од слогана је био "50% + твој глас".¹⁷⁾

Демократска странка улази у кампању са неспорним лидером Б. Тадићем, дебалансирана негативним наслеђем његових конкурената – Ч. Јовановића и З. Живковића – и као опозициона партија, али са уздржаном критиком владе због свежих сећања на њену владавину и кохабитацију са Демократском странком Србије.¹⁸⁾

17) www.danas.co.yu – архива – 4. децембар 2006 – Приступљено 22.11.2007.

18) Зоран Славујевић, стр. 150.

Демократска странка формулисала је изборне поруке на наведене теме слоганом – бољи живот свих грађана – а он се по демократама могао остварити само интеграцијом Србије у Европску унију, окретањем будућности, а не прошлости. Приметно, акцентовањем економских и социјалних тема, демократе покушавају да се позиционирају лево од центра и представе се као модерна партија социјал-демократске оријентације. Овај политички маневар странке која је доминирала у две владе са изразитом либералном политиком, није био без ризика. Измештање програмског идентитета у поље левице форсирао је првенствено нови лидер Б. Тадић, више него што су то партијске елите, па и чланство, прихватили и подржавали. Своја предизборна обећања демократе су сажели у "10 корака за бољи живот Србије": смањићемо незапосленост; повећаћемо животни стандард и обезбедити Србији статус кандидата за чланство у ЕУ 2007; обезбедићемо финансијску подршку предузетницима који отварају нова радна места; обезбедићемо квалитетно школовање, посебно талентованим и вредним ученицима и омогућити слободно путовање у земље Шенгена; укинућемо порез на куповину првог стана; гарантоваћемо пристојан живот старијима и сигурнију здравствену заштиту; обезбедићемо боље услове породицама за бољи живот и васпитавање деце; пружићемо подршку сиромашнијим деловима Србије; обезбедићемо субвенције пољопривредницима; свим грађанима понудићемо јефтине акције у државним предузећима. Ове идеје заснивале су се на објављеној књизи Божидара Ђелића, кога је Демократска странка пред крај кампање истакла као потенцијалног премијера. Б. Тадић, као председник Демократске странке и са места председника Републике, активно је водио кампању и практично у сваком иступу наглашавао да је против решења која подразумевају неку врсту независности Косова, те да је спреман да настави преговоре под покровитељством УН. Тежиште њихове кампање ипак је било на Европској унији. Демократе су практично испуњавање изборних обећања везивали за стицање кандидатуре за чланство у ЕУ, проглашавајући то једином алтернативом која обезбеђује бољи живот свим грађанима. У божићном интервјуу дневном листу "Политика", Б. Тадић је нагласио да Србију очекују најкомплексније и најтеже реформе у њеној историји, да оне имају јасно утврђене рокове, тако да будућа влада, уколико не постигне апсолутан договор око стратегијских циљева и средстава за њихово достизање и вредности које се успостављају у Србији кроз тако вођену политику, неће моћи остварити тај циљ.¹⁹⁾

Демократска странка Србије – Нова Србија, своју кампању заснивали су на потенцирању резултата - онога што су урадили у претходном мандату у влади. Раст друштвеног производа, раст

19) Интервју Бориса Тадића, *Политика* 1. децембар 2006. године.

извоза, уравнотежење спољнотрговинског биланса, интензивније стране инвестиције, смањивање инфлације, успешан процес приватизације, позитивне оцене релевантних међународних институција за реформску политику владе – били су резултати на које је коалиција подсећала бираче. Своју борбу против корупције и криминала потврђивала је хапшењем припадника разних криминалних група – "стечајне", "друмске", "царинске", итд. мафије – поручујући бирачима да нема недодирљивих, јер се истрага води против корумпираних државних службеника, али и судија, лекара, професора, итд. Они су обећавали да ће до средине 2007. године завршити процес приватизације; одржати стабилност динара; редовно враћати финансијске међународне обавезе и посебно наставити изградњу инфраструктуре истичући да је под њиховом владом изграђено и реконструисано више од 3000 километара путне мреже; 50 мостова, тунела, итд., те да ће у предвиђеном року завршити радове на коридору 7 и коридору 10, као и ауто-пут Хоргош-Пожега; и подржати изградњу модерних индустријских зона средствима из Националног инвестиционог плана. Они су Косово и Метохију пласирали у сам врх изборних тема. "Народ неће препустити своју судбину онима којима се свиђа власт у Србији, а не свиђа им се Србија и неће препустити судбину онима који запомажу са парчетом папира о Косову да што пре потпишу оно што ни један Србин никада није потписао", изјављивао је, у ватреном говору, лидер коалиције В. Коштуница на изборној конвенцији у Крушевцу. Стално понављање да се не могу мењати међународно признате границе суверене државе; да нико не може отимати 15% територије Републике Србије и стварати нову албанску државу – озваничено је и писмом новом генералном секретару УН Бан Ки Муну, 3. јануара 2007. године. У писму В. Коштуница тражи да УН пружи заштиту неповредивости државних граница Републике Србије позивајући се на Повељу УН. У самом финишу кампање, он је обавестио јавност да му је председник Русије Владимир Путин, 15. јануара, у телефонском разговору поновио да предлог М. Ахтисарија за Косово мора бити у складу са међународним правом.²⁰⁾ Од тада је приметно инсистирање на јачању веза Србије и Русије, па је на дочеку Српске нове године у центру Београда, који је организовала ова коалиција, присуствовао и руски амбасадор у Србији Александар Алексејев. Што се тиче Европе, коалиција Демократска странка Србије – Нова Србија понављала је да ће Србија ући у Европу онолико брзо колико брзо изграђује европске вредности и да се у Европску унију мора ући само уз очување целovitости, традиционалних вредности, по-

20) *Политика*, 16. јануар 2007.

носна уздигнута чела и равноправно са другим државама.²¹⁾ "То је била неукусно самохвалисава кампања у којој је Демократска странка Србије приписивала свом лидеру и себи не само све заслуге за доношење Устава Србије и за развој Србије, већ монопол над разумевањем и артикулацијом потреба и жеља „народа“? на одбрану КиМ и сл."²²⁾

Г17 плус незапосленост, корупцију и европске интеграције третирали су као основне изборне теме. Обећавали су да ће у наредних пет година преполовити стопу незапослености, тако што ће обезбеђивати дугорочне кредите за младе предузетнике без хипотеке у висини од 20.000 евра, са каматом од 1% годишње и годином дана грејс периода; повољне кредите за мала и средња предузећа до 100.000 евра, у којима би држава преузимала 90%, а банке 10% ризика, а кредит би се отплаћивао на пет година са каматом од 1-3% годишње; изградњом индустријских зона и паркова; стимулацијом послодаваца са 2.000-10.000 евра по новозапосленом, под условом да се запосли најмање 50 радника и то у новом предузећу. Активисти "експертске странке" предлагали су оснивање Агенције за борбу против корупције, чији рад би био уређен посебним законом, а коју би бирала Народна скупштина. Покренули су изразу законског пројекта којим се предлаже замрзавање имовине осумњичених за корупцију и криминал, односно осуђенима за ова кривична дела одузима нелегално стечена имовина. Што бржи наставак преговора и потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању први је приоритет Г17 плус и да би се он испунио морају се испунити сви захтеви Хашког трибунала. Обећали су да ће Србија 2008. године бити кандидат за чланство у ЕУ и да ће се укинути визе за путовања у земље ЕУ. Приметно је њихово уздржано бављење питањем Косова и Метохије, позивање на реалност и инсистирање на уласку у Европску унију, што би по њима значило већу стабилност региона и бољу позицију у преговорима о коначном решењу Косова и Метохије. Позиција експертске странке у кампањи била је проблематична. Г 17 плус је изазвала кризу владе јер је њен лидер М. Лабус напустио владу због обустављања преговора са ЕУ, што је успорило реформе и погоршало међународну позицију земље, а онда "... нови лидер ... иде у кампању са темама које значе имплицитну критику нестручности, неодлучности и, пре свега спорости Владе у којој је Динкић остао до краја!"²³⁾

21) Милошевић Милан, Парламентарни избори у Србији 21. јануар 2007, Преглед - Република Србија, бр. 1/07, стр. 33-43.

22) Зоран Славјевић, стр. 151.

23) Зоран Славјевић, стр. 151.

Социјалистичка партија Србије ушла је у ову кампању са новим подмлађеним руководством, практично одмах после Конгреса, 3. децембра 2006. године. Социјалисти су потенцирали своје програмско опредељење једине партије левице која се залаже за социјалну правду. Њена предизборна обећања сводила су се на нови Закон о раду, са обавезом потписивања колективног уговора запослених и послодаваца; бесплатну основну здравствену заштиту; организовано и државно помагање села и сељака; бесплатно основно и средњошколско образовање; месечно усклађивање пензија са растом зарада и трошкова живота, тако да загарантована пензија износи 80% просечне зараде; инсистирање да јавна предузећа остану у већинском власништву државе; да се покрену нова и настави реализација започетих развојних пројеката од националног значаја како би се отворило 150.000 нових радних места. Социјалисти су наглашавали исправност своје националне политике, понављајући да ће Косово и Метохија заувек остати саставни део Србије. Социјалистичка партија Србије је једина у изборној кампањи инсистирала да ће се Космет бранити свим средствима, а њен нови председник Ивица Дачић више пута поновио "да нико нема право да каже да никад неће ратовати за Косово". Ова изјава критикована је од демократа, Социјалдемократске уније Жарка Кораћа, Либерално-демократске партије Чедомира Јовановића, али од ње се ограђивао и портпарол Демократске странке Србије, чију су мањинску владу социјалисти подржавали. И социјалисти су били за прикључење Европској унији, али не по сваку цену, истичући да се мора чувати национално достојанство.²⁴⁾

Коалиција Либерално-демократске партије, Грађанског савеза Србије, Социјалдемократске уније и Лиге социјалдемократа Војводине, наступала је у овој кампањи као антисистемска странка. Жестоко су критиковали актуелни Устав тражећи да се заустави "уставно насиље" кроз измене закона у домену локалне самоуправе, правосуђа, образовања, здравствене заштите и безбедности. Предлагали су усвајање читавог низа антидискриминационих закона, како би се афирмисала људска права и грађанске слободе угрожених појединаца, националних заједница, културних група, младих, жена, инвалида, гарантовале сексуалне слободе. Модернизацију економије видели су кроз брзу приватизацију јавних предузећа, либерализацију пореске политике и смањивање оптерећења којима су изложени и послодавци и запослени. Предлагали су усвајање државног програма штедње и повећање ефикасности државних служби. По питању Косова, ова коалиција разликовала се од

24) Милан Милошевић, стр. 33-43.

свих изборних актера. Они су стално понављали да је Космет већ осам година независан; да је потребан заокрет у политици према Косову и Метохији; да је Косово изгубио С. Милошевић, 1999. године; да треба напустити погрешну државну политику за решавање коначног статуса Космета; уважавати реалност и потребе грађана Космета и Србије. Европска унија је проглашавана за врховни циљ и идеал према коме се мора равнати сва политика у Србији и зато треба бескомпромисно наставити са осудом ратних злочина, кажњавањем ратних злочинаца беспоговорном сарадњом са Хашким трибуналом.

Српски покрет обнове у економско-социјалном делу кампање понављао је ставове сличне осталим изборним актерима. Специфичност његове изборне понуде огледала се у залагању за натуралну реституцију имовине конфисковане и национализоване после 1945. године. Српски покрет обнове се залагао за расформирање свих војних и цивилних служби безбедности и формирање нових безбедносних структура у складу са савременим стандардима развијених европских држава, тако да оне буду под строгом цивилном контролом и поново оживели дебату о отварању свих досијеа којима располажу безбедносне службе. Српски покрет обнове није прихватао наговештену самосталност Космета; критиковао је политику која жели да легализује фактичко стање, али је стално потенцирао да је основни кривац за такво стање политика режима С. Милошевића. Прихватили су чланство у Европској унији и захтевали интензивирање сарадње са Хагом, као испуњавање услова да се прекинути преговори о стабилизацији и придруживању наставе.

Коалиција Партије уједињених пензионера Србије и Социјалдемократска партија изборну кампању базирале су на обраћању пензионерима, категорији становништва за коју се процењивало да чини 1,5 милиона бирача.²⁵⁾ Све време изборне кампање они су обећавали нови Закон о пензијско-инвалидском осигурању који ће обезбедити месечно усклађивање нивоа пензија са растом зарада и трошковима живота. Тражили су капитализацију Пензионог фонда и нови Закон о раду којим ће се више штитити права радника и обавезати принцип социјалног дијалога синдиката послодавца и владе. Противили су се независности Космета и подржавали прикључивање Европској унији.²⁶⁾

Странке националних мањина, поред наведених општих тема, своју изборну кампању усмериле су на унапређивање положаја припадника мањина. Мађарска коалиција се тако, између осталог,

25) www.pioz.org.yu/sr/img/korisnici_penzija - Приступљено 10.10.2007.

26) Милан Милошевић, стр. 33-43.

залагала за примену сразмерног запошљавања припадника мањина у државним институцијама и јавним предузећима. Они су обновили свој ранији пројекат територијалне и политичке аутономије која би обухватала општине Ада, Чока, Кањижа, Н. Кнежевац, Сента и Суботица, и тражили уређивање надлежности и избор органа мањинске културне економије посебним законом. Коалиција Листа за Санцак, коју је предводио Сулејман Угљанин, тражила је наставак капиталних инвестиција у области инфраструктуре у Новом Пазару, Тутину, Сјеници, Пријепољу и оснивање клиничко-болничког центра. Странке Рома очекивале су појачану бригу државе у едукацији ромске популације, интеграцију у друштво, боље услове лечења и запошљавања. Партија за демократско деловање и Демократска унија Албанаца Прешевске долине које су наступале у коалицији, захтевале су премештање свих ванредно ангажованих безбедносних снага са територије Бујановца, Прешева и Медвеђе; формирање пограничне полиције са учешћем Албанаца у њеном саставу сразмерно броју становника, као и посебну, локалну полицију. И ове две партије имале су пројекат децентрализације, предлагајући регионализацију и оснивање посебне регије под називом Прешевска долина, а са циљем заштите посебности – економских, културних, језичких и др. Оне су директно подржавале план М. Ахтисарија и подржавале независност Косова и Метохије.

У свим изборним кампањама осећао се мањи или већи утицај екстерних фактора – разних међународних партијских асоцијација, невладиних организација, медија, али и појединих држава – САД, Европске уније, као и међународних организација УН, ОЕБС, итд. Њихов утицај у изборној кампањи огледао се, било директним присуством посматрача, било потенцирањем сесија или доношења појединих аката, иступа истакнутих функционера у току изборне кампање који су ин/директно слали поруке бирачима у Србији. Међутим, специфичност изборне кампање у овом изборном циклусу огледа се у томе што таква подршка никада није била директнија и што је потпуно излазила из уобичајене, конвенционалне праксе и онога што се третира као поштени и фер избори. У појединим иступима амбасадора, истакнутих званичника међународних организација и лидера појединих држава, могло се приметити отворено мешање, не у изборну кампању, него у оно што се назива унутрашњим питањима суверене државе.

У средишту Европске уније у Бриселу перманентно током кампање вођене су акције са циљем да се "охрабре", "подрже"; "промовишу" демократске снаге у Србији. Најконкретнији потез на том плану био је пријем Србије у Партнерство за мир НАТО-а у

Риги. Неизбежни Хавијер Солана, високи представник ЕУ за спољну политику и безбедност, поручивао је "да би за људе у Србији била велика несрећа ако би се определили за владу која не гледа у будућност".²⁷⁾ Изјаве низа министара појединих држава Европске уније – Димитриј Рупел, Словенија; Масимо Далема, Италија; Дора Бакојану, Грчка; Карл Билт, Шведска; Јан Кубиш, Словачка – сдржале су обећања да се они лично, али и њихове државе, залажу да Србија "што пре" уђе у Европску унију; да Србија има "опипљиве, конкретне и јасне европске перспективе".²⁸⁾

Приметне су учестале изјаве истакнутих функционера различитих држава. Данијел Фрид, помоћник Државног секретара САД, тако је оценио да ће на парламентарним изборима грађани Србије имати могућност да поново покажу своју приврженост демократији и искажу своју вољу о даљем правцу Србије у овом кључном моменту. Френк Визнер, специјални изасланик председника САД и један од тројице модератора разговора са Албанцима у Бечу стално је потенцирао да је сазрело време за коначно решење статуса Косова.

Ни у једној изборној кампањи није учествовало толико страних државника и политичара директним присуством на изборним конвенцијама. Екс канцелар Немачке Герхард Шредер, актуелни премијери Бугарске и Македоније, Сергеј Станишев и Никола Грујеvски, присуствовали су и говором подржали Демократску странку на завршној конвенцији. То је учинио и председник Европске социјалистичке интернационале Јоргос Папандреу посредством видео-бима, и шпански премијер Хосе Луис Сапатеро, пригодном посланицом. Коалицију Демократска странка Србије – Нова Србија писмима су подржали Премијер Аустралије Џон Хауард и Вилфрид Мартенс, председник Европске народне партије.

Потпуно ван уобичајених дипломатских стандарда, конвенцији коалиције окупљене око Либерално-демократске партије присуствовали су амбасадори чак 13 држава – САД, В. Британије, Француске, Грчке, Албаније, Хрватске, Аустрије, Аустралије, Шпаније, Финске, Холандије, Кине и Израела.

Поједине акредитоване дипломате нису се зауставиле на куртоазном присуству изборним скуповима, него су се обраћали грађанима Србије с директним политичким порукама, које су јасно усмерене на промовисање циљева, односно снага које владе и државе које ти амбасадори представљају виде као будућу власт, што

27) Хавијер Солана, 22. новембар 2006. www.b92.net – Приступљено 11. 9. 2007.

28) Оли Рен, 22. новембар 2006, www.b92.net – Приступљено 10. 9. 2007.

излази из уобичајеног стандарда дипломатског понашања. Тако је Жозеп Љоверас, шеф делегације Европске уније у Србији, изјавио је да се нада да ће после избора 21. јануара видети да је Србија у стању да настави путем јаче европске интеграције која води до коначног чланства. Сличне изјаве давали су шеф мисије ОЕБС-а у Србији, амбасадор Ханс Ола Урстад, амбасадор В. Британије Стивен Вортсворд и амбасадор Немачке Андреас Цобел. Овај последњи, на дан преузимања Немачке председавањем ЕУ, поручио је да ће ако не победе демократске странке "у Србији наступити мрак", и толико се занео у пропагирању плана Мартија Ахтисарија да га је то коштало превременог враћања у Берлин.²⁹⁾ Међу најактивнијима био је амбасадор САД Мајкл Полт, који је на различите начине више пута варирао изјаву да су избори прилика људима "... да јасно кажу да не желе ретроградну визију екстремиста који би били задовољни да претворе Србију у изоловано острво". Подсећајући да је пријем Србије у Партнерство за мир и поред неиспуњавања услова, "пружање шансе" и да "треба оправдати то поверење" Полт је директно поручио: "Сада је, ипак, тренутак да се суочимо с решењем за Косово, било оно болно или тешко, ми смо за стављање тачке на ову комплексну ситуацију".³⁰⁾

Интересантно је да је ова ангажованост дипломата и уплитање екстерних фактора у изборну кампању остала без адекватног валоризовања и критике, и од стране изборних актера, али и од релевантних посматрачких институција, као и медија који су као резонатор преносили изјаве наведених личности. Али није промакло луцидним аналитичарима: "Дакле, није свеједно. Политичари су нервозни, бизнисмени су нервозни, амбасадори су нервозни ... само обичан човек нема разлога да се узбуђује. Он сад треба да се опусти и ужива гледајући како се, за промену, и газде секирају... А, онда, после 21. јануара, све ће опет бити као пре. Врат у јарам, вуци и слушај како се газде на колима веселе. До неких нових избора".³¹⁾

5. МЕДИЈИ

Понашање медија у изборним кампањама регулисано је правилима Републичке радио-дифузне агенције. Мисија ОЕБС-а организовала је квантитативну и квалитативну анализу понашања јед-

29) Андреас Цобел, 1. јануар 2007. – www.b92.net – Приступљено 10. 9. 2007.

30) Мајкл Полт, 17. новембар 2006. – www.b92.net – Приступљено 10. 9. 2007.

31) Антонић Слободан, Политика, 16. 12. 2006.

ног броја најгледанијих и најчитанијих медија, од 22. децембра до почетка изборне тишине. Из ње се може стећи слика о улози медија у овом изборном циклусу.³²⁾

Подаци организација које су пратиле рад медија показују да је јавни сервис РТС 1 уравнотежено покрио изборни наступ централних политичких актера у овим изборима. На овој фреквенцији Демократској странци посвећено је 21%, Српској радикалној странци 18%, Демократској странци Србије 16%, времена у предизборном програму, колико и Српском покрету обнове. Социјалистичка партија Србије на РТС 1 била је заступљена са 9%, Г17 плус један проценат мање, а Либерално-демократска партија са 5%, док је свим осталим странкама и коалицијама припало 7% укупног времена посвећеног изборној кампањи. У медијском извештавању превађао је позитиван (72%) или неутралан (17%) тон. Међутим, то се другачије рефлектовало на поједине партије, па је, на пример, у времену које је посвећено листи и кандидатима Социјалистичке партије Србије чак једна трећина прилога била негативног садржаја.

Насупрот оваквој медијској слици у јавном сервису, приватна ТВ Б92 готово половину свог времена посветила је Демократској странци (25%) и Демократској странци Србије (19%). И на овој телевизији превађао је позитиван (64%) или неутралан (23%) приступ у извештавању о изборној кампањи. Изузетак су Српска радикална странка и Социјалистичка партија Србије. У прилозима посвећеним њиховом изборном представљању, оне су презентирале у негативном тону – СРС са 28% и СПС са 22% времена посвећеног њиховом представљању. Приватна ТВ Пинк највише времена посветила је Српској радикалној странци 24%, Демократској странци Србије 21%, Демократској странци 20%, а прилози су генерално били позитивни.

Наведени статистички подаци нису обухватили плаћене термине на поменути каналима, а управо плаћене рекламе чиниле су претежан део информација које су током кампање емитоване на посматраним ТВ станицама. Од целокупног емитованог програма о изборима на ТВ Пинк се чак 65% односило на плаћене рекламе. На остала два телевизијска канала плаћене рекламе биле су мање заступљене – ТВ Б92 – 29% и РТС 1 – 17%. У завршници кампање, десет дана пред гласање, закуп плаћених термина толико је учествовао да је ТВ Пинк искључио из редовног програма вести у ударном

32) Извештај о прелиминарним налазима и закључцима мисије за посматрање избора ОЕБС/ОДИХР-а на парламентарним изборима у Србији 21. јануара 2007. године. www.osce.org/odhr.

термину. Бесплатно емитовање вршио је само јавни сервис РТС 2, канал чија је гледаност мања од 5%.

Слична ситуација је и у штампаним медијима, ако се изузму плаћени простор и плаћени додаци, посматрани медији су највише времена посвећивали Демократској странци – Вечерње новости 42%, Блиц 38%, Политика 31%, Данас 28%. Демократској странци Србије посветили су 20% Вечерње новости, 22% Блиц и Данас 21%. Интересантно је да је Блиц само 3% простора посветио Српској радикалној странци. Генерално посматрано, лист Данас је у односу на остале дневне листове обезбедио најбољи баланс у праћењу изборних кампања политичких странака, па је тако на просторима овог листа 10% било резервисано за Либерално-демократску партију и 9% за Социјалистичку партију Србије.

6. ФИНАНСИРАЊЕ

Финансирање избора има два аспекта. Први се односи на финансирање рада изборних органа Републичке изборне комисије и бирачких одбора. Целокупан износ новца потребан за финансирање избора обезбеђен је у Буџету, Одлуком Владе Републике Србије, а дистрибуцију тог новца вршила је РИК. Други аспект финансирања избора односи се на финансирање изборних кампања учесника. Закон о финансирању предвидео је да се за те намене могу користити средства из јавних и приватних извора.

Из јавних извора обезбеђено је 323 милиона динара за финансирање кампања изборних листа које је РИК потврдио. Од наведене суме 20% је у једнаким износима подељено свим носиоцима изборних листа, а преосталих 80% додељено је подносиоцима листа које су освојиле мандате и то сразмерно броју освојених посланичких места. Према ригидним одредбама Закона о финансирању изборни актери – странке, коалиције, групе грађана – могле су из приватних извора да прибаве још само онолико новца колико су добиле из буџета. Оваква одредба фаворизовала је велике и финансијски моћне странке, као и странке којима је иначе из буџета припадало више новца.

Према извештајима странака, највеће издатке у изборној кампањи имала је Демократска странка – око 134 милиона динара, затим Српска радикална странка – са око 119 милиона динара и коалиција Демократска странка Србије – Нова Србија – око 113 милиона динара. Интересантно је да је Г17 плус РИК-у приказао трошкове од 65,6 милиона динара. Републичка изборна комисија

донела је одлуку да се сви извештаји са именима донатора ставе на увид јавности, али је накнадно суспендовала ту одлуку зато што коалиција партија окупљених око Либерално-демократске партије, као и Унија Рома, у извештајима нису навеле имена донатора. Контролу ових извештаја вршили су службеници Народне скупштине који су уписани у именик ревизора, што је критиковано од стране медија и низа невладиних организација.

Транспарентност Србија – невладина организација која је посебно анализирала трошкове изборних кампања и закуп простора и термина на најфреквентнијим телевизијским станицама у Београду, штампаним медијима и билбордима, у свом извештају наводи да су изборни актери трошили преко прописаних лимита. Према подацима ове организације највише новца за телевизијске спотове издвојио је Г17 плус – око 70 милиона динара – затим, коалиција партија окупљених око Либерално-демократске партије – 54 милиона динара – Демократска странка око 53 милиона динара, Демократска странка Србије – Нова Србија око 47 милиона динара – и Српска радикална странка око 41 милион динара. За закуп плаћених термина на телевизијама, према процени ове организације, демократе су потрошиле 48,5 милиона динара, радикали 42,5, народњачка коалиција око 30, Г17 плус, 28 и коалиција партија окупљених око Либерално-демократске партије 11,6 милиона динара. Ови подаци добијени су на основу процене изгубљене добити телевизија које су уместо стандардног рекламног програма емитовале спотове политичких странака, јер званични подаци и ценовници за ову врсту услуга нису били доступни или нису ни постојали.

Однос потрошеног новца и учесника у штампаним медијима нешто је другачији. У овим медијима највише је потрошила коалиција народњака, око 25 милиона динара, па демократе око 20,4 милиона динара и радикали око 7,8 милиона динара. Закуп билборда највише је платила Демократска странка око 30 милиона динара, радикали 23,8 милиона динара, народњаци 23 милиона, Г17 плус 22 милиона и коалиција партија око Либерално-демократске партије 19,7 милиона динара.³³⁾

7. РЕЗУЛТАТИ И ПОСЛЕДИЦЕ

Први резултат ових избора јесте пораст изборне партиципације. На биралишта је изашло 60,62% уписаних бирача. Тај пода-

33) Финансирање изборних кампања 2006/2007. године, Транспарентност Србија, www.transparentnost.org.yu - Приступљено 19.10.2006.

так потврђује тренд постепеног раста излазности на биралишта. Изненађење, а за многе партије и разочарење, представљао је одзив бирача у иностранству који су по први пут добили право гласа. У бирачке спискове у иностранству уписано је 31.370 бирача, а гласало је нешто мање од 10.000. Одзив бирача по традицији био је највећи у Војводини.

Релативно повећану изборну партиципацију условило је неколико фактора. Прво, у изборима су учествовали сви релевантни политички актери – и фаворити и аутсајдери – и нико није ни формално ни неформално бојкотовао овај изборни процес. Друго, политичке партије су изборним кампањама мотивисале бираче да искористе своје бирачко право. Треће, изборна кампања је наставак референдумске атмосфере, што је додатно утицало на бираче да изађу на биралишта. Четврто, централне теме изборне кампање објективно су погађале интересе највећег дела бирачке популације и природно је да су они својим гласом хтели да обликују изборну одлуку. Пето, никада више невладиних организација није спроводило кампању за повећану излазност. У томе су учествовали, поред ЦеСИД-а, и Центар модерних вештина, Београдски фонд за политичку изузетност, Иницијатива младих за људска права, итд. Њихове кампање биле су усмерене углавном према посебним слојевима бирачког тела – младима, женама, онима који први пут излазе на биралишта – дакле, оним категоријама за које релевантна јавномњенска истраживања показују да преферирају странке тзв. демократског блока. Тако је ова активност невладиних организација пре личила на маскиран партијски ангажман него аутентичну акцију цивилног сектора.³⁴⁾

Други податак вредан пажње јесте мали број неважећих гласачких листића. Он остаје у просеку неколико последњих изборних циклуса за парламентарне изборе, што говори да је било мање протестног гласања. Најмањи број неважећих листића пребројан је на бирачким местима у иностранству (0,9%), а највећи на бирачким местима у заводима за извршење затворских санкција (4,3%).

Од 20 изборних листа, 11 је добило мандате. Само шест изборних листа прешле су изборни праг од 5% од укупног броја бирача који су гласали. Преосталих пет изборних листа су листе националних мањина чије учешће у расподели мандата не подлеже дејству изборног прага. Број релевантних партија није у порасту, али се ипак задржава повећана фрагментација парламентарног пар-

34) Маријана Симић, Тања Наупарац, Цивилно друштво и изборна кампања, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануар 2007, ЦеСИД и ЈП “Службени гласник РС”, Београд, 2007. године, стр. 68-77.

тијског система захваљујући коалицијама у којима велике партије шлепају мале и природном прагу за партије националних мањина.

**Табела 3: Резултати избора за народне посланике
Народне скупштине Републике Србије**

21. јануар 2007. године

Уписано бирача	6.653.851
Гласало	4.033.586 – 60,62%
Неважећи листићи	65.468 – 1,62%

Ред-ни број	Назив изборне листе	Број гласова које је добила изборна листа	Број мандата које је добила изборна листа
1.	Српска радикална странка - др Војислав Шешељ	1.153.453	81
2.	Демократска странка - Борис Тадић	915.854	64
3.	Демократска странка Србије - Нова Србија - др Војислав Коштуница	667.615	47
4.	Г17 плус - Млађан Динкић	275.041	19
5.	Социјалистичка партија Србије	227.580	16
6.	Либерално-демократска партија - Грађански савез Србије - Социјалдемократска унија - Лига социјалдемократа Војводине - Чедомир Јовановић	214.262	15
7.	Савез војвођанских Мађара - Јожеф Каса	52.510	3
8.	Коалиција Листа за Санџак - др Сулејман Угљанин	33.823	2
9.	Унија Рома Србије - др Рајко Ђурић	17.128	1
10.	Коалиција Албанаца Прешевске долине	16.973	1
11.	Ромска партија – Шајн Срђан	14.631	1
12.	Српски покрет обнове – Вук Драшковић	134.147	0
13.	Партија уједињених пензионера Србије (ПУПС) - др Јован Кркобабић и Социјалдемократска партија (СДП) - др Небојша Човић	125.342	0
14.	Покрет Снага Србије - Богољуб Карић	70.727	0
15.	Бранко Павловић "Зато што мора боље"	15.722	0
16.	Коалиција Мађарска слога - Андраш Агоштон - др Пал Шандор	12.940	0
17.	Коалиција "Војвођанске партије" - мр Игор Курјачки	7.359	0
18.	Демократска заједница Србије - др Обрен Јоксимовић	5.438	0
19.	Социјалдемократија - Ненад Вукасовић	4.909	0
20.	Реформистичка странка – др Александар Вишњић	1.881	0

Извор: Извештај Републичке изборне комисије,
www.rtk.parlament.sr.gov.yu

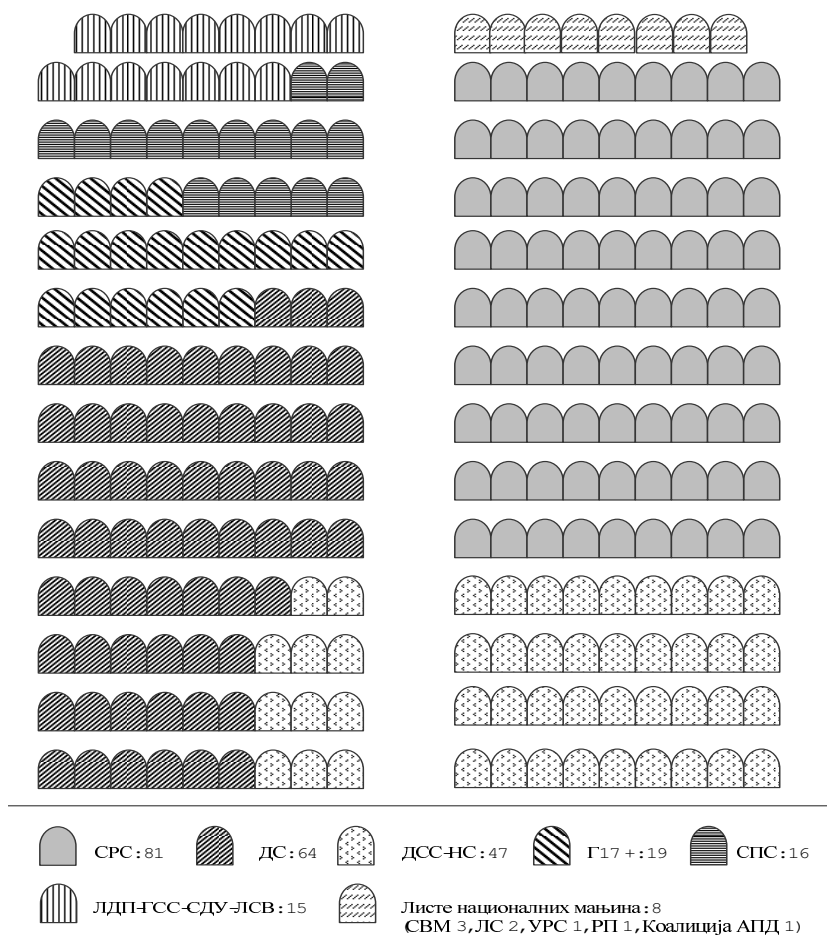
Победник на овим изборима је Српска радикална странка која је освојила скоро једну трећину посланичких места. У односу на парламентарне изборе 2003. године, радикали су забележили

раст од готово 100.000 бирача, али су освојили једно посланичко место мање. Тај, на први поглед, нелогичан изборни исход резултат је дејства законске одредбе да се на листе националних мањина не примењује 5%-ни изборни праг. Радикали су поново демантовали бројна аналитичка нагађања да су достигли максимум; да су исцрпи резервоар потенцијалних гласача; да немају простора за даљи раст и сл. Тренд раста радикала се наставља и он је производ деловања неколико фактора. Незадовољства грађана политиком партија тзв. Демократског блока, слабљењем социјалиста и упорним настојањима да се партија са највећом подршком грађана остави ван извршне власти.

Демократска странка забележила је највећи, спектакуларан раст и у броју гласова и у броју мандата. У односу на изборе 2003. године, демократе су освојиле 445.000 гласова више и готово дуплирале бирачко тело у односу на претходни изборни циклус, што је наравно резултирало и са 27 места више за кандидате ове странке у Народној скупштини у односу на претходне изборе. Тај несумњив успех помућен је чињеницом да демократе и даље "гледају у потиљак" радикала са респективне раздаљине од око 200.000 гласова заостатка.³⁵⁾

35) Зоран Стојиљковић, Шта су нам донели јовањдански избори, у зборнику Око избора 15 – парламентарни избори у Србији 21. јануара 2007, ЦеСИД и ЈП "Службени гласник РС", Београд 2007. године, стр. 25.

Слика 1: Распоред мандата у Народној скупштини

Извор: Преглед - Република Србија, бр. 1, 2007.

Народњачка коалиција Демократске странке Србије – Нова Србија, практично је остала на скору из претходног циклуса парламентарних избора. Формално, она је освојила само 10.000 гласова мање, али је остала чак без пет посланичких места из истих разлога као и радикали. С обзиром да су наступали са позиције странака које су предводиле Владу, а да су такве партије у свим изборним циклусима после 2000. године лошије пролазиле на изборима, народњаци могу бити задовољни. Наиме, бирачи су веома оштро кажњавали странке које су предводиле Владу

после поменутог периода, изричући тако најконкретнију оцену, првенствено њихове економске политике која је по правилу производила далеко већи број тзв. транзиционих губитника од оних који су били задовољни владином политиком или још имали стрпљења да јој повере још један мандат.

Пример који потврђује претходну констатацију јесте експертска странка Г17 плус. У односу на претходне изборе они су изгубили 163.000 бирача и 15 места у Народној скупштини. Овај резултат је остварен максималним напрезањем лидера М. Динкића и изузетно динамичном кампањом.

Социјалистичка партија Србије наставила је са опадајућим трендом. У односу на претходне изборе социјалисти су изгубили око осам бирача по бирачком месту губећи нових 64.000 бирача у односу на претходне изборе и нових шест посланичких места. Наговештене промене на последњем конгресу нису значајније стимулисале бирачко тело наклоњено овој партији и они се због структуре чланства и бирача – углавном старијих – опасно приближавају оштрици изборног прага.

Либерално-демократска партија са коалиционим партнерима успела је да пређе изборни праг и освоји 15 мандата. Овај резултат, иако су очигледно очекивања лидера и страначког руководства била већа, може се сматрати успехом јер се једна нова политичка странка успела позиционирати у оштрој изборној утакмици, што по правилу отцепљеним фракцијама није полазило за руком. Истине ради овај резултат остварен је гласовима коалиционих партнера, али превасходно Лиге социјалдемократа Војводине Ненада Чанка.

Чак пет, од шест поднетих, листа националних мањина освојиле су места у парламенту. Куриозитет је по први пут парламентарна репрезентација чак две ромске организације које су по први пут учествовале на изборима и одмах са по једним послаником стекле статус парламентарне странке. Одсуство законског изборног прага за изборне листе националних мањина тако је вратило етнички оријентисане партије у парламент. Међутим, очигледно је да оне морају још да уче како да искористе ову погодност. Болујући од синдрома уситњавања као и остале партије на српској политичкој сцени оне се лако могу наћи у ситуацији да распу гласове бирача и остану испод природног изборног прага.

Ван парламента остало је чак девет изборних листа.

Табела 4: Изборне листе које су добиле мандате према % добијених гласова у окрузима*

Округ	СРС	ДС	ДСС-НС	Г17 +	СПС	ЛДП-ГСС-СДУ-ЛСВ
Град Београд	29,96	26,14	18,00	5,09	4,41	6,27
Северно-бачки	17,38	25,99	5,53	7,44	1,57	9,98
Средње-банатски	31,65	22,77	9,82	6,41	3,96	10,60
Северно-банатски	22,30	23,48	5,96	6,90	2,84	9,19
Јужно-банатски	30,34	25,85	12,78	6,87	4,04	7,70
Западно-бачки	35,71	22,28	9,17	6,82	5,29	5,40
Јужно-бачки	24,29	23,97	9,72	5,43	4,34	8,54
Сремски	40,02	22,07	11,97	5,71	4,21	5,04
Мачвански	30,09	20,73	15,46	9,16	8,72	2,39
Колубарски	21,97	21,26	24,72	6,54	7,32	3,11
Подунавски	34,22	21,35	16,72	5,51	7,20	3,80
Браничевски	26,44	23,16	14,06	8,74	11,68	2,95
Шумадијски	25,43	18,85	27,01	6,67	5,92	4,10
Поморавски	25,62	21,57	24,98	7,29	5,46	3,32
Борски	26,98	26,52	11,02	7,52	9,22	3,92
Зајечарски	30,07	20,81	11,46	9,85	6,11	3,84
Златиборски	20,97	24,81	22,82	5,07	5,54	4,70
Моравички	18,54	17,55	34,65	5,50	8,09	4,85
Рашки	18,23	23,86	18,25	4,73	4,07	4,59
Расински	25,95	19,44	21,59	9,65	5,98	3,01
Нишавски	30,64	18,64	14,75	11,59	5,94	5,30
Топлички	29,32	23,43	17,81	9,94	6,17	2,07
Пиротски	27,91	25,76	10,28	8,60	8,25	3,45
Јабланички	32,52	19,93	11,09	12,29	7,25	2,54
Пчињски	24,77	15,02	13,87	7,03	9,32	2,03
Косовски	35,07	10,22	24,49	1,51	11,48	0,10
Пећки	14,38	12,93	20,05	0,69	28,69	0,08
Призренски	42,95	12,44	21,15	0,26	6,28	0,00
Косовско- Митровачки	27,64	11,97	39,22	3,33	7,35	0,55
Косовско-поморавски	23,65	11,16	32,97	6,98	9,29	0,14

*Без изборних листа националних мањина

Извор: Преглед – Република Србија, бр. 1, 2007.

Највећи губитник ових избора је Српски покрет обнове. Некада предводник опозиције није прешао законски изборни праг. Ово је други изборни циклус – први је 2000. године – када је Српски покрет обнове остао ван Народне скупштине. На претходним изборима, заједно са Новом Србијом, он је имао чак 22 посланика. Странци пензионера и Социјалдемократској партији недостајало је нешто мање од 2% гласова да би ушле у Народну скупштину. Покрет Снага Србије Богољуба Карића није успео да понови резултат носиоца листе са претходних председничких избора. Испод изборног прага остали су и акционари окупљени око Бранка Павловића. Коалиција Мађарска слога Андраша Агоштона и Пал Шандора освојила је мање од 0,5% гласова и тако само спречила листу Савеза војвођанских Мађара да освоји евентуално један мандат више. Остале четири изборне листе нису освојиле ни број гласова који би био раван броју потписа потребних за предају изборне листе. Број расутих гласова – око 244.000 гласова које су освојиле изборне листе које нису добиле мандате – смањен је више него за половину у односу на претходни изборни циклус 2003. године када је било више од 530.000 расутих гласова.

Регионално посматрано, у 30 округа – рачунајући и Београд – рејтинг политичких странака указује на специфичне тенденције. Српска радикална странка освојила је највише гласова у 21 округу – 14 у централној Србији, пет у Војводини и у два округа на Косову и Метохији. Демократска странка освојила је највише гласова у само четири округа, по два у Војводини и централној Србији. Демократска странка Србије и Нова Србија била је прва по броју освојених гласова у пет округа – два у централној Србији и три на Косову и Метохији.

Изборне листе националних мањина освајале су највише гласова у окрузима у којима бирачи из ове категорије представљају већински или значајан део становништва. Једна изборна јединица доприносила је да се кумулирају гласови дисперзованих бирача и да не пропадну. Број освојених гласова показује различит степен хомогенизације бирачког тела националних мањина. Тачније, ако се зна да је укупан број Мађара око 293.000, Албанаца око 62.000, Рома око 108.000 и ако се види број освојених гласова, видљиво је да у редовима мањина има или много апстинената или гласача за друге партије. То је посебно изражено код Мађара и Рома, а занемарљиво код Албанаца.³⁶⁾

36) Попис становништва, домаћинстава и станова 2002. године - национални и етнички састав, webzrzs.statserb.sr.gov.yu - Приступљено 17.9.2006.

Табела 5: Изборне листе националних мањина према броју добијених гласова у окрузима

Округ		% од укупног броја свих бирача који су гласали
Савез војвођанских Мађара	52.510	1,30
Северно-бачки округ	21.448	20,75
Северно-банатски округ	12.763	15,28
Западно-бачки округ	3.314	3,18
Јужно-бачки округ	8.638	2,65
Остали окрузи	6.347	
Коалиција Листа за Санџак	33.823	0,84
Златиборски округ	8.013	5,03
Рашки округ	23.464	16,11
Остали окрузи	2.346	
Коалиција Албанаца Прешевске долине	16.973	0,42
Јабланички округ	820	0,65
Пчињски округ	14.993	14,31
Остали окрузи	1.160	
Унија Рома Србије	17.128	0,42
Београд	5.656	0,63
Остали окрузи	11.472	
Ромске партије	14.631	0,36
Београд	2.423	
Остали окрузи	12.208	

Извор: Преглед – Република Србија, бр. 1, 2007.

"Нема изненађења на јануарским изборима у Србији 2007. Изненађења не би било ни да је победила она социјалнонационална опција с радикалима и социјалистима...." био је преовлађујући тон постизборних анализа истраживача који наше политичке елите оптужују за партократију.³⁷⁾ Ова оцена је у основи тачна. Расцепи конфигурисани почетком деведесетих око две теме – нација и стандард – фокусирани на државу и тржиште остали су, уз неизбежне, али мале варијације, и у овим изборима. Поделе на две страначке

37) Срећко Михаиловић, Решење у "заустановном времену" – Јовањдански избори: дуга предигра и још дужа завршница, у зборнику: Око избора 15 – парламентарни избори у републици Србији 21. јануара 2007., ЦеСИД и ЈП "Службени Гласник РС", Београд 2007. године, стр. 8-9.

фамилије, социјалнационалну и либералнодемократску, и однос снага после ових избора није се променио. Већину имају партије друге фамилије – оне које су окупљене у коалицију ДОС на изборима 2000. године однеле победу и промениле однос снага. Оне су освојиле 153 места - четири партије и коалиције демократског блока 145 и странке националних мањина 8 места. Међутим, математичко сабирање гласова и мандата не мора бити "политички тачно". Раст радикала и раслојавање унутар либералнодемократске фамилије наговештавају да механичко збрајање резултата партија некадашњег ДОС-а неће аутоматски произвести владу, свакако не стабилну владу. Анализе које пренебрегавају ову чињеницу остају у убеђењу да је ДОС, додуше прегруписан, измењен, окрњен, посвађан... – још увек на власти, односно да окупља бирачко тело које може произвести владу у парламенту. Ми смо далеко од става да се "на овим изборима није ништа променило". Променило се много у суштинском приступу кључних партија – Српске радикалне странке, Демократске странке, Демократске странке Србије и Социјалистичке партије Србије – основним осама које чине расцеп – нацији и стандарду, односно држави и тржишту. Те промене нису толико доктринарне, програмске, колико прагматско-политичке. Последице тих мена на партијској позорници сигурно ће се осетити, ако не у трајању владе, оно сигурно у њеном функционисању и ефикасности.

Изборни резултати условили су различит коалициони потенцијал појединих политичких странака и могуће комбинације за састав нове владе. Две првопласиране политичке странке имале су различите коалиционе могућности. Радикали су могли да направе коалициону владу са народњачком коалицијом. Демократе без радикала и без народњака нису могле да остваре потребан број од 126 посланика, чак и ако би формирале коалицију са свим странкама националних мањина, Г17 плус, социјалистима и Либерално-демократском партијом. Како народњаци нису хтели са радикалима, отпочео је процес преговарања са Демократском странком и Г17 плус о формирању коалиционе владе.

Разговори око формирања владе трајали су 125 дана. За четири месеца они су осцилирали од наговештаја брзог договора, преко прекида било каквих контаката више пута, до драматичног обрта пред сам истек уставног рока за формирање владе. Главни спор се водио око места премијера и министарских портфеља полиције, односно директора Безбедносно-информативне агенције. Демократска странка Србије ултимативно је захтевала место председника владе за свог лидера В. Коштуницу, место министра инфраструк-

туре за коалиционог партнера В. Илића, и право да постави своје гласове у поменуте две институције. Демократска странка се томе опирала до последњег момента и практично на договор пристала тек када су народњаци два дана пред истек рока за избор владе изгласали потпредседника Српске радикалне странке Т. Николића за председника Народне скупштине наговештавајући тако могућност нове коалиције.

У бесомучној кампањи која је попримала карактеристике колективне хистеричке против радикала и Т. Николића, али и против народњака и В. Коштунице, поново је дошло до обрта. Демократе су прихватиле захтеве народњака, Т. Николић је поднео оставку; експресно је изабран председник Народне скупштине из реда Демократске странке и Влада коју је предводио В. Коштуница, добивши тако по други пут премијерски мандат.

Дуготрајно преговарање о формирању Владе и обрти у том процесу само су потврдили дубину расцепа између Демократске странке и Демократске странке Србије, које је брижљиво "грађен и негован" и много пре октобра 2000. године. Оно што се колоквијално називало демократским блоком, после ових избора, суштински не постоји. Влада представља савез из нужде; творевину истрошене петооктобарске инерције; покушај реанимације ДОС-а потстицан више екстерно, очекивањима других, него жељом актера; скуп неискрених партнера усмерених пре против радикала и једних против других него окренутих пословима који их чекају. Све то наговештава да ће ова влада имати кратак рок употребе и да јој и најмање, наизглед баналне разлике, могу врло брзо скратити мандат.

8. ЗАКЉУЧАК

Резултатски ови избори нису били спектакуларни. Радикали су наставили раст и он им није донео учешће у влади. Демократе су забележиле још импресивнији раст, а за то нису добили део колача у извршној власти који им је на основу резултата припадао. Демократска странка Србије је остала у истим гласовним и мандатским релацијама и задржала велики коалициони и уцењивачки потенцијал. Они нису били спремни да га искористе за комбинацију са радикалима и највећу странку уведу у извршну власт, као што су пре три године прихватили подршку социјалиста мањинској влади, наговештавајући другачије коалиционе могућности. Резултат је коалициона влада партнера који су до сада у различитим комбинацијама формирали већ три владе од којих ниједна није трајала читав мандат. Ова има највише изгледа да буде последња влада ових актера и то са најкраћим мандатом.

Постепено расте изборна партиципација. Медији су више били резонатор изборних кампања, а мање креатор, нису се истицали креативношћу, али ни пристрасношћу која би значајније утицала на бирачко тело. Задржан је стереотип о бољој заступљености странака на власти и негативнијем извештавању о опозицији. Финансирање изборних кампања показало је да имамо рестриктиван и лош закон који се не поштује, али је јавност бар, захваљујући управо томе, могла да назре колико новца треба за једну кампању и нагађа одакле партијама та средства. Није било ни пропуста у раду изборне администрације ни у изборном ни у постизборном периоду који би доводили у сумњу изборне резултате.

Овај изборни циклус приближио је Србију консолидацији демократских установа. Далеко да је то остварено и да не постоје могућности реверзибилних тенденција, али бар у нормативној равни изборног система и процеса демократија се учвршћује као "једина игра у граду".

ЛИТЕРАТУРА

1. Марковић, Р. Уставноправна анализа Уставне повеље, у зборнику: Уставна повеља државне заједнице Србија и Црна Гора, Београдски форум, Београд 2003. године године, стр. 9.
2. Михаиловић, С. Решење у "зауставном времену" – Јовањдански избори: дуга предигра и још дужа завршница, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануара 2007., Београд 2007. године, стр. 8-9, ЦеСИД и ЈП "Службени Гласник РС".
3. Предлози за нови Устав Србије I (ур) З. Лутовац, Friedrich Ebert Stiftung, Београд, 2004. године
4. Предлози за нови Устав Србије II (ур) З. Лутовац, Friedrich Ebert Stiftung, Београд, 2005. године
5. Милошевић, М. Парламентарни избори у Србији 21. јануар 2007, Југословенски преглед, бр. 1, стр. 33-43
6. Перовић З. Запажања о раду Републичке изборне комисије, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануар 2007, ЦеСИД и ЈП "Службени гласник РС", Београд, стр. 92
7. Симић, М., Наупарац, Т. Цивилно друштво и изборна кампања, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануар 2007, ЦеСИД и ЈП "Службени гласник РС", Београд 2007. године, стр. 68-77.
8. Славујевић, З. Изборне кампање: поход на бираче – случај Србије од 1990. до 2007.године, Friedrich Ebert Stiftung и Институт друштвених наука, Београд 2007. године, стр. 149.
9. Стојиљковић, З. Шта су нам донели јовањдански избори, у Зборнику: Око избора 15 – Парламентарни избори у Републици Србији 21. јануара 2007, ЦеСИД и ЈП "Службени гласник РС", Београд 2007. године, стр. 25.

10. Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/06.
11. Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/06.
12. Закон о избору народних посланика, Сл. гласник РС, бр. 35/00.
13. Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика, Сл. гласник бр. 18/04.
14. Закон о финансирању политичких странака, Сл. гласник РС, бр. 75/03.
15. Резолуција Народне скупштине Републике Србије о Косову и Метохији, Сл. гласник РС, бр. 34/04
16. Извештај о прелиминарним налазима и закључцима мисије за посматрање избора ОЕБС/ОДИХР-а на парламентарним изборима у Србији 21. јануара 2007. године. www.osce.org/odihr
17. Експозе мандатара за састав Владе Републике Србије В. Коштунице, www.srbija.sr.gov.yu – приступљено 10.09.2007.
18. Око избора 14 – Референдум о Уставу 29. и 30. октобра 2006, ЦеСИД, Београд, 2007.
19. Вукадиновић Ђорђе, Политика, 14.11.2006.
20. Антонић Слободан, Политика, 16.12.2006.
21. Мајкл Полт, 17. новембар 2006. – www.b92.net – приступљено 10.9.2007.
22. Оли Рен, 22. новембар 2006, www.b92.net – приступљено 10.9.2007.
23. Хавијер Солана, 22. новембар 2006. www.b92.net – приступљено 11.9.2007.
24. Андреас Цобел, 1. јануар 2007. – www.b92.net – приступљено 10.9.2007.
25. Интервју Бориса Тадића, „Политика“ 1. децембар 2006. године
26. "Политика", 16. јануар 2007.
27. Попис становништва, домаћинства и станова 2002. године - национални и етнички састав, webzrzs.statserb.sr.gov.yu - приступљено 17.9.2006.
28. Финансирање изборних кампања 2006/2007. године, Транспарентност Србија, www.transparentnost.org.yu - приступљено 19.10.2006.
29. www.osce.org/Kosovo/documents/reports - приступљено 25.05.2004.
30. www.danas.co.yu – архива 4. мај 2006 – приступљено 17.10.2007.
31. www.danas.co.yu – архива 13. септембар 2006 – приступљено 17.10.2007.
32. www.pioz.org.yu/sr/img/korisnici_penzija - приступљено 10.10.2007.
33. www.danas.co.yu – архива – 4. децембар 2006 – приступљено 22.11.2007.

Резиме

Парламентарни избори 21. јануара 2007. године седми су по реду избори за народне посланике од 1990. године. То су трећи избори који се одржавају по пропорционалном изборном систему са једном изборном јединицом. Сазвани су не због пада Владе, него због усвајања новог Устава Републике Србије. На овим изборима смањена је апстиненција бирача. Српска радикална странка освојила је највише гласова и мандата. Демократска странка готово је

Милан Јовановић Парламентарни избори у Србији 21. јануара 2007год.

удвостручила број гласова у односу на претходне изборе. Српски покрет обнове – странка предводник опозиције из 90-тих година – по други пут је остала ван парламента. Социјалистичка партија Србије која је доминирала политичком сценом од 1990-2000. године наставила је тренд осипања гласова и мандата. Резултат ових избора је коалициона Влада – Демократска странка Србије, Демократска странка, Г17 плус – формирана после 125 дана преговарања, на самом истеку уставног рока. Неповерење коалиционих партнера, бројни проблеми и разлике у приступу њиховог решавања учиниће ову владу нестабилном.

Кључне речи: изборни актери; изборне кампање; изборне последице.

Milan Jovanovic

Faculty of Political Sciences Belgrade University

PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SERBIA ON 21 JANUARY 2007

Summary

Parliamentary elections on 21 January 2007 were the seventh elections in line since the elections for the parliament members in 1990. They are the third elections that have been made by proportional voting system with one voting unit. They were organized not for purpose of the fall of government but for purpose of the adoption of new Constitution of Republic of Serbia. In these elections the abstention of the voters was decreased. Serbian Radical Party won majority of the votes and mandates. Democratic Party almost doubled the number of votes in comparison with former elections. Serbian Renewal Party – the leader party of the opposition in 1990's stayed out of the Parliament for the second time. Socialist Party of Serbia, dominating the political scene in period 1990 – 2000, continued the trend of losing votes and mandates. The result of these elections was the Government alliance – Democratic Party of Serbia, Democratic Party, G 17 +, formed after 125 days of negotiation, at the period of expiry of the constitutional deadline. Distrust reigning among the alliance partners, as well as numerous problems

and differences in approach to their solutions caused instability of this government.

Key Words: electoral participants, electoral campaigns, electoral consequences